

**UCHWAŁA NR XXXVI/302/2017
RADY GMINY WERBKOWICE**

z dnia 29 grudnia 2017 r.

**w sprawie przyjęcia aktualizacji Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest dla
Gminy Werbkowice**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 z późn. zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się aktualizację Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Werbkowice, przyjętego uchwałą Nr XVIII/112/2008 Rady Gminy Werbkowice z dnia 28 kwietnia 2008 r., zmienionego uchwałą Nr V/26/2011 Rady Gminy Werbkowice z dnia 10 marca 2011 r.

§ 2.

Aktualizacja programu, o którym mowa w § 1 stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

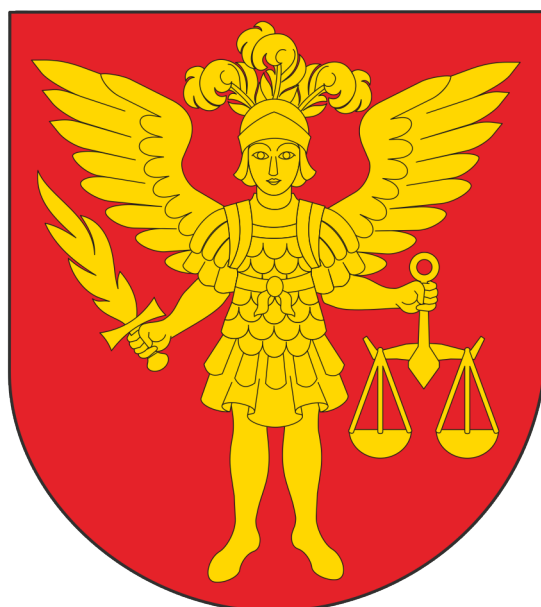
§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Ryszard Grabowski

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU ORAZ WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST DLA GMINY WERBKOWICE
NA LATA 2018-2032
(aktualizacja)**

opracował:

Beata Stempień-Weremczuk

pracownik Urzędu Gminy Werbkowice

zatwierdził:

Wójt Gminy Werbkowice

Werbkowice, listopad 2017

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
1. Horyzont czasowy programu.....	4
2. Aktualny stan w zakresie gospodarowania odpadami azbestowymi. Diagnoza stanu.....	4
3. Cele, zadania i korzyści z realizacji programu.....	4
4. Ocena realizacji programu za pomocą wskaźników.....	6
5. Rodzaj, stan, ilość i miejsce występowania wyrobów rozwierających azbest.....	6
6. Harmonogram realizacji celów i zadań programu wraz z kosztami realizacji programu.....	8
7. Źródła finansowania programu.....	10
8. Metody realizacji Programu.....	12
9. Powiązania programu z innymi dokumentami strategicznymi.....	12
10. Okresowa weryfikacja i aktualizacja programu, ocena wdrożenia programu.....	13
11. Zasady postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.....	13
12. Wpływ realizacji Programu na środowisko.....	15

Wprowadzenie.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Werbkowice, zwany dalej Programem, jest podstawowym dokumentem prowadzenia właściwej polityki gospodarowania wyrobami zawierającymi azbest na poziomie lokalnym.

„Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest dla gminy Werbkowice wraz ze sporządzeniem inwentaryzacji azbestu oraz wyrobów zawierających azbest” przyjęty został Uchwałą Rady Gminy Nr XVIII/112/2008 z dnia 28 kwietnia 2008 r. Następnie w roku 2011 Uchwałą Rady Gminy Werbkowice Nr V/26/2011 z dnia 10 marca 2011 r. została przyjęta jego aktualizacja. Opracowanie tego dokumentu było wynikiem przyjęcia przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2002 r. „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” i następnie w dniu 14 lipca 2009 r. przyjęciem przez Radę Ministrów uchwały w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pn. Program Oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009-2032. Program ten zastąpił dotychczasowy dokument przyjęty w 2002 r. W związku ze zmianami dokumentów strategicznych na szczeblu krajowym i na szczeblu wojewódzkim, a także nowymi możliwościami finansowania zadań oczyszczania kraju z azbestu konieczne jest sporządzenie ponownie aktualizacji programu usuwania azbestu na lata 2018-2032.

Niniejszy dokument stanowi aktualizację elementów poprzednich programów i uzupełnia informacje w nich zawarte. W niniejszej aktualizacji przedstawiono szczegółowo okres czasowy realizacji Programu, aktualny stan w zakresie gospodarowania wyrobami azbestowymi, aktualne dane dotyczące rodzaju ilości i miejsca występowania wyrobów zawierających azbest oraz określono szczegółowy harmonogram realizacji celów i zadań programu, opisano mechanizmy oraz zasady pomocy, jaką można udzielić osobom fizycznym, decydującym się na usunięcie elementów zawierających azbest z budynków mieszkalnych czy gospodarczych.

Program ma na celu zapewnienie prawidłową realizację działań mających na celu wyeliminowanie azbestu ze środowiska.

1. Horyzont czasowy programu.

Czas realizacji dla „Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest dla gminy Werbkowice” – lata 2018-2032.

2. Aktualny stan w zakresie gospodarowania odpadami azbestowymi. Diagnoza stanu.

Gmina od momentu przyjęcia Programu dąży do osiągnięcia celów w nim zawartych. Ogólnym zadaniem programu jest w perspektywie długoterminowej usunięcie z terenu gminy wykorzystywanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest występujących głównie na pokryciach dachowych budynków mieszkalnych i gospodarczych.

Przedstawione w Programie szacunkowe ilości wyrobów zawierających azbest wskazują na ogromne ilości tego wyrobu na terenie gminy Werbkowice. W związku z tym po uchwaleniu programu w 2008 r. przystąpiono do działań umożliwiających wsparcie finansowe dla osób fizycznych na realizację celów i zadań określonych w programie. Przyjęto, że priorytetowym zadaniem gminy w realizacji programu będzie usuwanie wyrobów zawierających azbest ze znacznym wparciem finansowym Gminy, WFOŚiGW lub innych dostępnych środków finansowych. Podczas realizacji Programu ustalono, że część mieszkańców posiadała wyroby azbestowe niewykorzystane w budownictwie i zalegające na posesji przez wiele lat. W związku z tym na terenie gminy Werbkowice pomoc opiera się na realizacji dwóch rodzajów zadań:

- odbiór wyrobów zawierających azbest zgromadzonych na posesjach i unieszkodliwianie na składowisku odpadów,
- demontaż wyrobów zawierających azbest z pokryć dachowych, transport i unieszkodliwianie t na składowisku odpadów.

W miarę upływu czasu w ramach realizacji programu zaobserwowano wśród mieszkańców wzrost zainteresowania Programem. Prowadzona edukacja w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją azbestu, a przede wszystkim w miarę pogarszającego się stanu pokryć dachowych liczba wniosków o wsparcie znacznie wzrosła. W ciągu 10 lat działania gminy poprawiły znacznie świadomość społeczną, wzrosło zainteresowanie usuwaniem wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami prawa. Poprawiła się świadomość obowiązków wynikających z przepisów prawa, które nakładają na właścicieli budynków, jak i na podmioty zajmujące się usuwaniem odpadów azbestowych obowiązek bezpiecznego użytkowania i usuwania azbestu.

Efekty pomocy udzielonej mieszkańcom:

- wyeliminowanie porzucania wyrobów zawierających azbest na tzw. dzikich wysypiskach,
- ograniczenie samowolnego obrotu odpadami azbestowymi,
- wzrost świadomości mieszkańców o zagrożeniach spowodowanych azbestem,
- wzrost zainteresowania w eliminowaniu azbestu ze środowiska.

3. Cele, zadania i korzyści z realizacji programu.

Aktualizacja „Programu usuwania azbestu wyrobów zawierających azbest dla gminy Werbkowice 2018-2032” utrzymuje cele i aktualizuje zadania z programu przyjętego w roku 2011.

Podstawowym celem strategicznym programu jest:

- Bezpieczne oczyszczenie terenu Gminy Werbkowice z wyrobów zawierających azbest w okresie do roku 2032 oraz zdeponowanie na składowisku odpadów niebezpiecznych lub unieszkodliwianie innymi metodami spełniającymi wymagania przy tym wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców.

Cele operacyjne:

- 1) Zorganizowanie, wdrożenie lokalnego systemu usuwania wyrobów zawierających azbest.
- 2) Wprowadzenie motywacyjnej polityki finansowej dla mieszkańców.
- 3) Upowszechnianie celowości eliminacji azbestu, podniesienie świadomości.
- 4) Usuwanie wyrobów zawierających azbest.
- 5) Monitoring realizacji programu w postaci ewidencji rodzaju i ilości usuniętych wyrobów zawierających azbest.

Cele powyższe zostaną osiągnięte w wyniku realizacji następujących zadań:

- 1) Oszacowanie ilości i miejsca występowania oraz stanu technicznego wyrobów zawierających azbest w Gminie Werbkowice.
- 2) Sporządzanie corocznej aktualizacji informacji o rodzaju, ilości i miejscu występowania wyrobów zawierających azbest poprzez wprowadzenie do bazy azbestowej administrowanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki – www.bazaazbestowa.gov.pl.
- 3) Oszacowanie potrzeb finansowych w gminie na usunięcie azbestu na każdy rok budżetowy.
- 4) Podejmowanie działań w kierunku pozyskania funduszy lub udzielenie pomocy finansowej z budżetu gminy na usunięcie i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest.
- 5) Organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych.
- 6) Bieżący monitoring realizacji programu.

Usunięcie wyrobów zawierających azbest przyniesie korzyści społeczne, ekonomiczne i ekologiczne polegające na:

- zmniejszeniu emisji włókien azbestu,
- uzyskaniu poprawy ochrony zdrowia mieszkańców,
- poprawie wyglądu zewnętrznego obiektów budowlanych i ich stanu technicznego.

Realizacja Programu wpłynie na poprawę warunków ochrony zdrowia i życia ludności, przyniesie korzyści w sferze społecznej, ekologicznej i ekonomicznej.

Do najistotniejszych korzyści społecznych z realizacji Programu należą:

- oczyszczenie kraju z wyrobów zawierających azbest, a w konsekwencji zmniejszenie emisji włókien azbestu do środowiska i uzyskanie warunków dla poprawy ochrony zdrowia mieszkańców,
- ograniczenie śmiertelności na skutek chorób azbestozależnych,
- przedłużenie okresu użytkowania obiektów budowlanych oraz uzyskanie lepszych parametrów eksploatacyjnych,
- poprawa wyglądu zewnętrznego obiektów budowlanych,
- wzrost atrakcyjności agroturystycznej terenów wiejskich,
- wzrost atrakcyjności terenów oczyszczonych z azbestu dla inwestorów krajowych i zagranicznych.

Podstawową korzyścią ekologiczną będzie stopniowe ograniczanie, a następnie całkowita eliminacja narażenia środowiska na azbest. Narażenie takie powstaje na skutek emisji do powietrza włókien azbestu z uszkodzonych wyrobów zawierających azbest oraz ich odpadów, a także na skutek niewłaściwie prowadzonych procesów eksploatacji i usuwania tych wyrobów. Poważne zanieczyszczenie środowiska naturalnego powstaje również na skutek emisji azbestu z tzw. dzikich wysypisk odpadów – głównie w lasach.

Do najistotniejszych korzyści ekonomicznych z realizacji Programu należą:

- przyrost wartości nieruchomości,
- przyrost wartości gruntów,
- poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych.

4. Ocena realizacji programu za pomocą wskaźników.

W ramach działań monitoringowych określone zostaną zmiany ilości wyrobów zawierających azbest w Gminie Werbkowice w kolejnych latach realizacji Programu oraz ilość środków przeznaczonych na ten cel w następującym zakresie:

- ilość zutylizowanych w danym roku odpadów zawierających azbestowych,
- ilość wyrobów azbestowych pozostałych do likwidacji,
- ilość środków finansowych przeznaczonych na usunięcie materiałów zawierających azbest.

Tab. 1. Wskaźniki monitoringu.

L.p.	Wskaźniki monitoringu	Jednostka miary
1	Ilość wyrobów zawierających azbest występująca na terenie gminy przed rozpoczęciem realizacji programu	Mg
2	Ilość wyrobów zawierających azbest w kolejnych latach realizacji programu	Mg
3	Procentowa ilość usuniętych odpadów zawierających azbest w stosunku do ilości zinwentaryzowanej przed realizacją programu	%
4	Nakłady poniesione na usunięcie odpadów zawierających azbest	PLN

5. Rodzaj, stan, ilość i miejsce występowania wyrobów rozwierających azbest.

Dla potrzeb gminnego Programu została sporządzona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest, w wyniku której stwierdzono występowanie na dzień 31 grudnia 2007 r. – 409.392,4 m² powierzchni azbestowych pokryć dachowych wykonanych w głównej mierze z płyt falistych tj. 81% oraz w mniejszej ilości płyt azbestowych płaskich tj. 19%.

W roku 2008 zaktualizowano inwentaryzację w terenie i ustalono, że azbest na terenie gminy występuje na pokryciach dachowych budynków 437.811,01 m², na terenie spółdzielni mieszkaniowej „Cukrownik” w Werbkowicach w osłonach balkonowych w postaci płyt falistych w ilości 112,47 m². Szczegółowo rodzaj stan i miejsce występowania wyrobów rozwierających azbest zawiera inwentaryzacja wyrobów rozwierających azbest. Inwentaryzacja zawiera stan wyrobu i jego przydatność do dalszej eksploatacji. Inwentaryzacja ta podlega corocznej aktualizacji poprzez wprowadzenie danych dotyczących ilości azbestu poddanego utylizacji. Pozwala to na szacunkowe określenie ilości azbestu występującego na terenie gminy. Inwentaryzacja azbestu od roku 2013 prowadzona jest w wersji elektronicznej. Zgodnie z obowiązkiem wynikającym z rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 20 grudnia 2012 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 24) informacje dotyczące wyrobów zawierających azbest wprowadzane są do bazy azbestowej administrowanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki. Dane te podlegają corocznej aktualizacji w terminie do 31 marca każdego roku – www.bazaazbestowa.gov.pl. Baza azbestowa integruje się z portalem GeoAzbest. GeoAzbest – Elektroniczny System Informacji Przestrzennej (ESIP) do monitorowania procesu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. GeoAzbest integruje dane z Bazy Azbestowej (BA) z danymi przestrzennymi. Celem działania Systemu Informacji Przestrzennej jest przetwarzanie danych, w których zawarte są informacje przestrzenne oraz towarzyszące im informacje opisowe

o lokalizacjach użytkowania wyrobów zawierających azbest bądź składowania odpadów azbestowych. System Informacji Przestrzennej umożliwia:

- gromadzenie usystematyzowanego zbioru danych na wybranych poziomach szczegółowości,
- obiektywną i kompleksową weryfikację przeprowadzonej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest,
- usprawnienie procesu podejmowania decyzji na podstawie analizy opracowanej na bazie precyzyjnych map cyfrowych i aktualnych danych,
- zwiększenie efektywności zarządzania procesem realizacji „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”.

Tab. 2 Rodzaj i zinwentaryzowana ilość wyrobów azbestowych występujących w Gminie Werbkowice przed realizacją programu w roku 2008.

Występowanie	Płyty azbestowo-cementowe faliste [W02]	Płyty azbestowo-cementowe płaskie [W01]
Pokrycia dachowe	359 299,46 m ²	78 511,55 m ²
Osłony balkonowe	112,47 m ²	–
Razem	437 923,48 m ²	

Łączna ilość wyrobów zawierających azbest zinwentaryzowana przed rozpoczęciem programu w roku 2008: 437 923,48 m². Szacunkowa łączna masa wyrobów zawierających azbest na terenie gminy przed rozpoczęciem programu w roku 2008 tj. ok. 5255 Mg. Inwentaryzacja polegała na spisie z natury i nie obejmowała eternitu złożonego na posesjach od wielu lat, niezgłoszonego przez właściciela nieruchomości do ujęcia w programie. Zatem była to określona szacunkowa ilość azbestu. Dane w m² zostały przeliczone na jednostki wagowe (tony) z uwzględnieniem przelicznika 12 kg/1 m². Ilość ta została oszacowana na 5 255 Mg (zastosowano przelicznik 1 m² – 12 kg). Jednakże biorąc pod uwagę rzeczywiste wagowe ilości usuniętego azbestu w latach 2009-2017 (1606 Mg) oraz ilość azbestu pozostałego do unieszkodliwiania wg bazy azbestowej 3984,061 Mg różnica niedoszacowania wynosi 335 Mg.

W praktyce w trakcie realizacji programu często waga eternitu na pokryciach dachowych nie jest jednakowa i zależy od grubości płyty oraz warunków atmosferycznych. W części różnica ta jest także wynikiem zwiększonej świadomości ekologicznej mieszkańców gminy, którzy zdecydowali się ujawnić fakt posiadania przez nich azbestu, celem pozbycia się go w legalny sposób. Niejednokrotnie do unieszkodliwiania był zgłaszany przez właścicieli eternit zdemontowany przed rokiem 2004 i eternit nowy zakupiony w latach siedemdziesiątych i nigdy niewykorzystywany na dachu. Inwentaryzacja azbestu w roku 2008 polegała na spisie z natury pokryć dachowych i nie obejmowała eternitu złożonego na posesjach. Na pojawiający się problem niedoszacowania wskazuje się także w treści Aktualizacji Programu Usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego na lata 2016-2032 (przyjęty uchwałą sejmiku województwa w dniu 2 grudnia 2016 r.), że przelicznik stosowany w bazie azbestowej to: 1 m² – 11 kg. Płyty azbestowo-cementowe faliste posiadają wagę w niektórych przypadkach 12,5 kg, 13,5 kg, 16 kg. Stąd podczas realizacji usuwania wyrobów zawierających azbest zdarzają się niedoszacowania ich ilości w stosunku do przeprowadzonej inwentaryzacji. Dodatkowo dochodzą inne elementy z dachów „azbestowych” gonty, zakładki.

Tab. 3 Ilość wyrobów zawierających azbest usuniętych z terenu Gminy Werbkowice w latach 2009-2017 z pokryć dachowych:

Rodzaj wyrobu	Ilość azbestu poddana unieszkodliwianiu w poszczególnych latach (Mg)								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Płyty eternitowe z pokryć dachowych	137,80	153,57	211,27	137,19	152,97	166,77	206,51	300,47	139,87

Łącznie w latach 2009-2017 usunięto i unieszkodliwiono z terenu Gminy Werbkowice 1606 Mg wyrobów zawierających azbest. W latach 2009-2012 przed wprowadzaniem danych do krajowej bazy azbestowej unieszkodliwiono 639,83 Mg.

Z terenu Spółdzielni Mieszkaniowej Cukrownik usunięto i unieszkodliwiono w latach 2008-2017 – 55,16 m² płyt azbestowo-cementowych falistych, pozostało do unieszkodliwienia – 57,31 m² to jest 0,63 Mg.

Tab. 4. Aktualna szacunkowa ilość wyrobów zawierających azbest występująca na terenie gminy stan na listopad 2017 r. z uwzględnieniem azbestu unieszkodliwionego w roku 2017 wg danych zinwentaryzowanych w bazie azbestowej:

Powiat	Gmina	Ilość [Mg]	Do usunięcia do 2032 r. [Mg]	Do usunięcia w 2032 r. [Mg]
hrubieszowski (woj. lubelskie)	Werbkowice	3 984,061	2 349,473	1 634,588

6. Harmonogram realizacji celów i zadań programu wraz z kosztami realizacji programu.

Realizacja programu jest procesem długotrwałym. W celu dokładanego zaplanowania oraz przeprowadzenia ze szczególnym zachowaniem zasad bezpieczeństwa usunięcia wyrobów zawierających azbest w programie został przedstawiony dokładny harmonogram realizacji programu. Harmonogram realizacji Programu przedstawia zadania do realizacji na przestrzeni lat 2018-2032. Harmonogram zawiera jednostki odpowiedzialne za realizację programu oraz szacunkowy koszt realizacji programu.

Wycena kosztów realizacji programu ma charakter szacunkowy z uwagi na zmienność cen. Nie wykluczając zastosowania innych metod unieszkodliwiania odpadów azbestowych, należy przyjąć założenie, że odpady azbestowe będą unieszkodliwiane przez deponowanie na wydzielonych składowiskach odpadów. Kosztów wdrożenia innych metod nie da się w tej chwili ocenić. Podane koszty usunięcia azbestu w postaci płyt eternitowych falistych i płaskich ustalono na podstawie faktycznych kosztów realizacji programu na terenie gminy Werbkowice w roku 2017. Cena demontażu, transportu i unieszkodliwiania 1 Mg odpadów azbestowych wyniosła 523,80 zł.

Tab. 5. Harmonogram realizacji celów i zadań programu na lata 2018-2032.

L.p.	Zadanie	Koszt realizacji zadania w tys.	Lata 2018-2022	Lata 2023-2027	Lata 2028-2032	Jednostka odpowiedzialna
1	Oszacowanie ilości i miejsca występowania oraz stanu technicznego wyrobów zawierających azbest w gminie	-	Ocena i inwentaryzacja stanu na 31 grudnia cyklicznie	Zgodnie z wymaganiami i przepisami prawa	Zgodnie z wymaganiami i przepisami prawa	gmina

2	Sporządzanie aktualizacji o rodzaju, ilości i miejscu występowania azbestu, przekazywania do marszałka	-	Cyklicznie raz w roku do końca 31 marca każdego roku	Zgodnie z wzmaganiami i przepisami prawa cyklicznie raz w roku	Zgodnie z wzmaganiami i przepisami prawa cyklicznie raz w roku	gmina
3	Cykliczna aktualizacja Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest	-	Aktualizacja co 4 lata			gmina
4	Zabezpieczenie warunków na terenie PSZOK do okresowego magazynowania porzuconych wyrobów zawierających azbest	-	Okres objęty programem 2018-2032			gmina
5	Oczyszczanie miejsc porzucania odpadów azbestowych, tzw. dzikie wysypiska	b.d.	Cyklicznie każdego roku realizacji programu 2018-2032			gmina
6	Oszacowanie potrzeb w zakresie usunięcia wyrobów zawierających azbest na każdy rok budżetowy	-	Do końca listopada na następny rok budżetowy	do końca listopada na następny rok budżetowy	Do końca listopada na następny rok budżetowy	Właściciele gmina
7	Usunięcie wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych i zagranicznych (demontaż, transport i unieszkodliwienie)	3 984 Mg budżet gminy środki UE, WFOS i GW inne programy pomocowe zagraniczne i krajowe Koszt: 2 086.820 zł	30% wszystkich wyrobów azbestowych tj. ok. 1195 Mg Koszt z demontażu m 624 985 zł	30% wszystkich wyrobów azbestowych tj. ok. 1195 Mg Koszt z demontażu m 624 985 zł	40% wszystkich wyrobów azbestowych tj. ok. 1594 Mg Koszt z demontażu m 836 850 zł	Właściciele gmina
8	Monitoring usuwania wyrobów zawierających azbest	-	Na bieżąco			gmina

Tab. 6. Koszt usunięcia pokryć azbestowych na terenie Gminy Werbkowice.

Usługa	Koszt w odniesieniu do 1 Mg [zł] ¹	Koszt w odniesieniu do 1 m ² [zł] ²
Demontaż	244,00 zł	3,00 zł
Pakowanie, transport i unieszkodliwienie	279,00 zł	3,32 zł
Razem	523,00 zł	6,32 zł

Przyjmując powyższe założenia, określono koszty finansowe realizacji programu w gminie Werbkowice. Szacuje się, że na terenie gminy pozostało 3984 Mg wyrobów zawierających azbest w postaci pokryć dachowych. Szacuje się, że całkowity koszt realizacji programu wyniesie: 2 086 820 zł (dwa miliony osiemdziesiąt sześć tysięcy osiemset dwadzieścia złotych) przy realizacji demontażu, odbioru i unieszkodliwiania.

1 Koszt demontażu i utylizacji z zapytania ofertowego w 2017 r.

2 Przyjęto wagę 1m² – 12 kg tj. 1Mg – ok. 84m²

Całkowity koszt realizacji Programu w latach 2018-2032 oszacowany jest na kwotę ok. 2 mln zł, na którą składają się środki własne właścicieli nieruchomości, środki inwestorów, środki z budżetu państwa oraz środki jednostek samorządu terytorialnego i pozyskane środki z zagranicy.

7. Źródła finansowania programu.

Dostępne instrumenty finansowania demontażu, transportu i unieszkodliwiania usuniętych wyrobów zawierających azbest to:

- 1) pożyczki i dotacje ze środków krajowych funduszy ochrony środowiska, których beneficjentami są jednostki samorządu terytorialnego,
- 2) środki Regionalnych Programów Operacyjnych, których beneficjentami mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, podmioty świadczące usługi z zakresu zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, gminy wiejskie, miejsko-wiejskie i miejskie, młodzi rolnicy, rolnicy podejmujący działalność nierolniczą,
- 3) kredyty komercyjne i preferencyjne (z dopłatami wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej do oprocentowania kredytu).

Jednym z zadań realizacji programu jest usunięcie wyrobów zawierających azbest, przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych i zagranicznych. Zakłada się realizację programu głównie ze środków zewnętrznych, ale także w przypadku braku możliwości pozyskania funduszy na ten cel zakłada się wsparcie finansowe budżetu gminy.

Wsparcie dotyczyć będzie sfinansowania kosztów:

- demontażu wyrobu zawierającego azbest i jego zabezpieczenia,
- transportu i unieszkodliwiania odpadów na składowisku odpadów niebezpiecznych,
- likwidacji „dzikich wysypisk” odpadów azbestowych.

Program zakłada trzy podstawowe formy finansowania:

- pożyczki i dotacje funduszy ekologicznych: WFOŚiGW, NFOŚiGW,
- zagraniczna pomoc finansowa udzielana przez fundacje i programy pomocowe.

W latach 2009-2013 Gmina Werbkowice korzystała ze wsparcia Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie w formie dotacji do unieszkodliwiania azbestu. Działalność finansowa Wojewódzkiego Funduszu skupia się głównie na wspieraniu przedsięwzięć w zakresie: ochrony wód i gospodarki wodnej, ochrony atmosfery, ochrony ziemi, ochrony przyrody, edukacji ekologicznej, zapobiegania i likwidacji poważnych awarii i ich skutków oraz monitoringu. Wojewódzki Fundusz w Lublinie podejmuje działania związane z absorpcją środków unijnych w zakresie inwestycji ochrony środowiska na Lubelszczyźnie. Wojewódzki Fundusz w Lublinie jest Instytucją Wdrażającą dla dwóch osi priorytetowych: wodno-ściekowej oraz odpadowej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” dla projektów z terenu województwa lubelskiego. W roku 2017 gmina ponownie korzystała ze wsparcia WFOŚiGW oraz NFOŚiGW.

W latach 2013-2016 gmina uczestniczyła w projekcie, który realizował Samorząd Województwa Lubelskiego we współpracy z samorządami lokalnymi pt. „Pilotażowy system gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego wzmocniony sprawnym monitoringiem ilości oraz kontroli ich usuwania i unieszkodliwiania”. Inicjatywa ta została podjęta w ramach obszaru priorytetowego „Środowisko i infrastruktura”, obszaru tematycznego „Odbudowa, remont, przebudowa i rozbudowa podstawowej infrastruktury oraz poprawa stanu środowiska” Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy. O dofinansowanie ubiegać się mogli: osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami, wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe z terenu gminy, a także: jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa lubelskiego (gmina lub powiat), które przystąpiły do

projektu. Refundacją objęte zostały koszty związane z demontażem, odbiorem (załadunkiem, transportem, rozładunkiem) i unieszkodliwieniem odpadów zawierających azbest oraz nowe pokrycie dachowe dla osób kwalifikujących się do korzystania z pomocy społecznej. Gmina w latach 2014-2016 uczestniczyła czynnie w projekcie, mieszkańcy otrzymali wsparcie w wysokości 100% finansowania demontażu i unieszkodliwiania odpadów azbestowych. W ramach tego projektu zostało usunięte 78 913 ton odpadów azbestowych z terenu województwa, a w ramach realizacji projektu z terenu gminy usunięto 525,10 Mg azbestu.

W latach 2018-2019 planowana jest przez Samorząd Województwa Lubelskiego we współpracy z samorządami lokalnymi realizacja projektu pt. „System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego” w ramach Regionalnego Projektu Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

Do wsparcia kwalifikują się koszty związane z realizacją zadań polegających na:

- 1) usunięciu wyrobów zawierających azbest, poprzez likwidację pokryć dachowych zawierających azbest na budynkach – mieszkalnych i gospodarczych osób fizycznych, poprzez wsparcie kosztów demontażu, odbioru (załadunku, transportu, rozładunku) i unieszkodliwieniu odpadów zawierających azbest,
- 2) usunięciu odpadów zawierających azbest zgromadzonych na nieruchomościach przed wejściem w życie przepisów rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71 poz. 649 z późn. zm.) poprzez wsparcie kosztów odbioru (załadunku, transportu, rozładunku) i unieszkodliwieniu odpadów zawierających azbest,
- 3) usunięciu odpadów zawierających azbest zgromadzonych na działkach gruntowych po wejściu w życie przepisów rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71 z późn. zm.) pod warunkiem dołączenia do Zgłoszenia lokalizacji oświadczenia Wnioskodawcy potwierdzającego usunięcie wyrobów zawierających azbest zgodnie z § 8 ust. 3 powyższego rozporządzenia, poprzez wsparcie kosztów odbioru (załadunku, transportu, rozładunku) i unieszkodliwieniu odpadów zawierających azbest.

Do Projektu mogą przystąpić tylko te osoby fizyczne, które:

- posiadają odpady azbestowe na terenie gminy, która podpisała Umowę współpracy,
- złożą zgłoszenie lokalizacji, dotyczące nieruchomości, na której znajdują się wyroby zawierające azbest,
- wyroby zawierające azbest oraz zaakceptują wszystkie postanowienia Regulaminu,
- nie przystąpiły do innego projektu finansującego koszty demontażu, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest w zakresie wskazanym w Zgłoszeniu z innych środków publicznych,
- posiadające prawo do dysponowania nieruchomością, na której znajdują się wyroby lub odpady zawierające azbest z zastrzeżeniem, iż nieruchomość ta nie może być wykorzystywana do prowadzenia działalności gospodarczej.

8. Metody realizacji Programu.

Program jest elastyczny i otwarty. Tworząc koncepcje, przyjęto następujące założenia:

- 1) Uczestnikami programu są mieszkańcy Gminy Werbkowice, a w szczególności właściciele wszystkich budynków pokrytych eternitem.
- 2) Informacja o Programie jest ogólnie dostępna a uczestnictwo w nim nieobowiązkowe.

- 3) Uczestnictwo mieszkańców w programie jest nieodpłatne w zakresie kosztów demontażu wyrobów zawierający azbest, odbioru odpadów zgromadzonych na nieruchomościach, a także z dzikich wysypisk oraz zabezpieczenia, transportu i unieszkodliwiania na składowisku odpadów niebezpiecznych.

Informacje o Programie zamieszczane będą na stronie internetowej Gminy Werbkowice, tablicy ogłoszeń, ponadto na zebraniach wiejskich oraz za pośrednictwem sołtysów.

Przy realizacji programu stosowane będą następujące zasady:

- 1) Demontaż i odbiór odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, jednostek budżetowych i zakładów budżetowych będzie następował na wniosek właściciela nieruchomości, zarządcy, władającego.
- 2) Wnioski o demontaż i odbiór odpadów zawierających azbest należy składać w Urzędzie Gminy Werbkowice każdego roku działania programu na rok następny zgodnie z obwieszczeniem podanym na stronie gminy.
- 3) Demontażem, zabezpieczeniem, odbiorem i unieszkodliwianiem materiałów zawierających azbest od uczestnika biorącego udział w programie zajmie się koncesjonowana firma posiadająca wszelkie niezbędne uprawnienia.

9. Powiązania programu z innymi dokumentami strategicznymi.

Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest dla Gminy Werbkowice jest dokumentem, który ma zagwarantować oczyszczenie terenu Gminy Werbkowice z wyrobów zawierających azbest w terminie do końca 2032 r. wyeliminowanie spowodowanych azbestem negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców, a także likwidacji negatywnego oddziaływania na środowisko. Cele te pozostają w ścisłej relacji z celami zdefiniowanymi w dokumentach strategicznych oraz podjętych aktów prawnych tj.:

- 1) „Programem oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009-2032” Uchwała Nr 122/2009 Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009 r.
- 2) Aktualizacją Programu Usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego na lata 2016-2032 (przyjęty uchwałą sejmiku województwa w dniu 2 grudnia 2016 r.). Program ten określa zadania niezbędne do realizacji podstawowego celu, jakim jest oczyszczenie województwa lubelskiego z azbestu oraz zminimalizowanie zagrożeń dla zdrowia wynikających z obecności azbestu w materiałach i wyrobach zlokalizowanych na terenie województwa.
- 3) Uchwałą Rady Ministrów nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 r. (Komunikat Ministra Gospodarki z dnia 29 lipca 2009 r. – M.P. Nr 50 poz. 735).
- 4) Uchwała Rady Ministrów nr 39/2010 z dnia 15 marca 2010 r. (Komunikat Ministra Gospodarki z dnia 29 kwietnia 2010 r. – M.P. Nr 33, poz. 481).
- 5) Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 14 marca 2013 r. w sprawie azbestozależnych chorób zawodowych i perspektyw całkowitego wyeliminowania wciąż obecnego azbestu.
- 6) Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski (obowiązywał do 2009 r.).

Głównymi celami wymienionych dokumentów w zakresie gospodarki azbestem jest:

- 1) Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest.
- 2) Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terenie województwa lubelskiego.
- 3) Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Zapisy programu są zgodne z przepisami prawnymi dotyczącymi postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest – ustawy za dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów

zawierających azbest (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2119), z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2016 r. poz. 1987 z późn. zm.) oraz z właściwymi przepisami wykonawczymi:

- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2015 poz. 1450).
- Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8 poz. 31)
- Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest. (Dz. U. Nr 71 poz. 649 z późn. zm.)
- Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216 poz. 1824).

10. Okresowa weryfikacja i aktualizacja programu, ocena wdrożenia programu.

Realizacja Programu jest procesem długofalowym, w związku z czym zakłada się jego aktualizację celem dostosowania do zmieniających się warunków prawnych, finansowych i możliwości realizacyjnych. Realizacja Programu będzie systematycznie monitorowana. Prowadzona ewidencja wyrobów zawierających azbest będzie aktualizowana. Realizacja celu głównego będzie mierzona za pomocą wskaźników przedstawionych w rozdz. 4. niniejszej aktualizacji. Gromadzenie danych będzie podstawą do ewentualnych zmian Programu. Realizatorem programu będzie Urząd Gminy Werkbów przy wsparciu sołtysów wsi.

Podmiotem odpowiedzialnym za monitoring będzie wyznaczona osoba w urzędzie gminy.

Co 4 lata program będzie podlegał aktualizacji.

11. Zasady postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.

Jeśli na nieruchomości występują wyroby zawierające azbest, wiążą się z tym określone obowiązki. Właściciel nieruchomości (osoba fizyczna, osoba prawna, jednostka samorządu terytorialnego), zobowiązany jest do:

- sporządzenia oceny stanu technicznego i możliwość bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest i przechowywanie jej w książce obiektu budowlanego,
- wypełnienia informacji o wyrobach zawierających azbest, wzór informacji znajdziesz w rozporządzeniu,
- złożenia do 31 stycznia informacji o wyrobach zawierających azbest do urzędu gminy – osoby fizyczne, do urzędu marszałkowskiego – osoby prawne i jednostki samorządu terytorialnego,
- składania co roku do 31 stycznia zaktualizowanej informacji o wyrobach zawierających azbest.

Jeśli wyroby występujące na nieruchomości to rury azbestowo-cementowe:

- należy stosować powyższe zasady inwentaryzacyjne jak przy innych wyrobach,
- występuje możliwość pozostawienia rur azbestowo-cementowych w ziemi bez usuwania, ale pod następującymi warunkami: brakiem narażenia na kontakt z azbestem podczas czynności obsługowych użytkowanych instalacji infrastrukturalnych, oznakowania, zaznaczenia, w planach sytuacyjnych i dokumentacji technicznej pozostawionych instalacji,

- oczyszczenia elementów infrastruktury, w których jest możliwy kontakt człowieka z azbestem.

Przedsiębiorca prowadzący działalność związaną z usuwaniem azbestu powinien:

- uzyskać wpis do rejestru podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami u właściwego marszałka województwa zgodnie z ustawą o odpadach,
- przeszkolić pracowników, osoby kierujące i nadzorujące prace polegające na zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest w zakresie bhp przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- opracować szczegółowy plan prac usuwania wyrobów zawierających azbest,
- posiadać niezbędne wyposażenie techniczne i socjalne,
- zgłosić zamiar prowadzenia prac do inspekcji sanitarnej, inspekcji pracy i organu nadzoru budowlanego z 7-dniowym wyprzedzeniem.

Przedsiębiorca, zatrudniając pracowników przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, powinien:

- sporządzić ocenę ryzyka zawodowego,
- kontrolować stopień narażenia pracowników na działanie pyłu azbestowego,
- szkolić pracowników w zakresie bhp,
- zminimalizować liczbę osób przydzielonych do prac w kontakcie z azbestem,
- ograniczyć lub eliminować emisję pyłów przez stosowanie odpowiednich maszyn, sprzętu i metod pracy.

Powinien także zapewnić pracownikom:

- odzież, obuwie robocze, środki ochrony indywidualnej (odzież ochronna i środki ochrony układu oddechowego),
- wymianę środków ochrony układu oddechowego,
- możliwość oczyszczania z pyłu odzieży ochronnej i środków ochrony indywidualnej,
- możliwość przechowywania odzieży ochronnej wyłącznie w wyznaczonym miejscu, wykluczającym kontakt z odzieżą własną pracowników.

Najważniejsze zasady prawidłowego usuwania wyrobów zawierających azbest to:

- izolacja od otoczenia obszaru prac,
- ogrodzenie terenu prac,
- umieszczenie tablic informacyjnych,
- stosowanie środków technicznych ograniczających emisję azbestu,
- zabezpieczenie przed pyleniem w obiekcie,
- codzienne usuwanie pozostałości pyłu azbestowego,
- uprzątnięcie terenu,
- izolacja pomieszczeń,
- stosowanie komór dekontaminacyjnych,
- nawilżanie wyrobów wodą,
- utrzymywanie przez cały czas pracy wyrobów azbestowych w stanie wilgotnym,
- demontaż całych wyrobów, bez uszkodzania,
- odspajanie wyrobów za pomocą narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- kontrolny monitoring powietrza w środowisku pracy,
- codzienne zabezpieczanie zdemontowanych wyrobów,
- oznakowanie i szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości min. 0,2 mm (o gęstości > 1000 kg/m³) lub zestalenie przy użyciu cementu i szczelne opakowanie (o gęstości < 1000 kg/m³),
- zapewnienie stanu wilgotnego podczas przygotowania do transportu,

- magazynowanie do czasu transportu na składowisko odpadów azbestowych w wydzielonych miejscach.

Aby zwiększyć tempo usuwania wyrobów zawierających azbest, szczególnie z terenów wiejskich, Program Oczyszczania Kraju z Azbestu lata 2009-2032 wprowadza nowy instrument umożliwiający usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu własnej nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm, o ile osoby usuwające wyroby azbestowe zostaną odpowiednio przeszkolone i będą dysponować środkami technicznymi eliminującymi narażenie na kontakt z włóknami azbestu, a prace te będą wykonywać incydentalnie. W ramach prac przygotowawczych do uruchomienia tego instrumentu przygotowano wykaz niezbędnych zadań legislacyjnych oraz zaplanowano finansowanie odpowiednich szkoleń lokalnych.

Podstawy prawne:

- 1) Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.
- 2) Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest.
- 3) Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów.

12. Wpływ realizacji Programu na środowisko.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbestu dla Gminy Werbkowice nie przewiduje realizacji przedsięwzięć, które można by było zaliczyć do przedsięwzięć zawsze znacząco oddziałujących na środowisko ani przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Głównym założeniem planu jest: usunięcie wyrobów zawierających azbest do roku 2032 r. i tym samym wyeliminowanie negatywnych skutków na środowisko i zdrowie ludzi spowodowanych azbestem. Usunięcie wyrobów zawierających azbest będzie odbywało się zgodnie z wymaganiami nakreślonymi w przepisach szczegółowych.

Program będzie częściowo realizowany w obszarze Natura 2000 PLB060011 Ostoja Tyszowiecka kategoria- obszar ptasi (OSO obszar Specjalnej Ochrony Ptaków). Na terenie tego obszaru zlokalizowane są trzy sołectwa w całości m. Turkowice i Adelina natomiast w m. Wronowice ok. 10 gospodarstw. Realizacja programu rozłożona w czasie nie wpłynie negatywnie na obszar ochrony. Negatywne oddziaływanie realizacji programu na obszar nie wystąpi, program będzie realizowany na terenie gospodarstw rolnych, część z nich zlokalizowana jest na obrzeżach ostoi, na terenie zagospodarowanym pod budownictwo jednorodzinne. Planowane prace usunięcia azbestu będą realizowane w oddaleniu od siedlisk przyrodniczych i nie będą powodować zakłóceń.

Wg danych z karty obszaru zagrożeniami dla obszaru Ostoi Tyszowieckiej są: zmiana stosunków wodnych w wyniku melioracji, intensyfikacja rolnictwa, zarzucanie gospodarki łąkarskiej, wypalanie roślinności, wyrąb starodrzewu i drzew dziuplastych, wydobywanie torfu, na terenie stawów rybnych zarówno zaniechanie jak intensyfikacja użytkowania, hałas i penetrowanie siedlisk przez ludzi i zwierzęta domowe. Realizacja programu nie jest źródłem wymienionych zagrożeń dla obszaru.